

Miljödepartementet

m.remissvar@regeringskansliet.se.

## **Umeå kommuns yttrande över remiss: Trafikanalys Rapport 2022:14 – Förslag som leder till transportsektorns klimatomställning**

Umeå kommun är en av nio kommuner som har undertecknat Klimatkontrakt 2030. Det är ett kontrakt mellan städer och myndigheter för att snabba på utvecklingen av klimatneutrala städer. Klimatpåverkan från resor och transporternas en av de faktorer som vi har identifierat som särskilt viktigt att minska. Umeå kommun vill påtala vikten av att fortsatt bedriva en ambitiös och målinriktad klimatpolitik där en bredd av styrmedel krävs för att uppnå målen inom det klimatpolitiska ramverket som beslutats med en bred politisk förankring. Vi ser det som mycket olyckligt med de försvagningar som aviserats och beslutats av de redan verksamma styrmedel som syftar till att minska transporternas klimatpåverkan. Detta visar på vikten av ytterligare styrmedel.

Kommunerna har en mycket viktig roll genom planering för ett transporteffektivt samhälle. Regeringens definition av ett transporteffektivt samhälle ger en tydlig riktning:

*”ett mer transporteffektivt samhälle kan tillgängligheten öka samtidigt som mängden trafik som krävs för att uppnå motsvarande tillgänglighet kan minska. Detta åstadkoms bland annat genom transporteffektiv samhällsplanering, tillgång till effektiv, punktlig och tillförlitlig kollektivtrafik, samordnade godstransporter, överflyttning till mindre energiintensiva transportsätt och fordon, ökad fyllnadsgrad, ruttoptimering och innovativa lokala samt regionala transport- och mobilitetslösningar. På så sätt möjliggörs överflyttning till mer energieffektiva färdmedel och transportsätt. I vissa fall kan transporter kortas eller ersättas helt.”*

Sättet som vi planerar städer ger viktiga förutsättningar för olika nivåer av transport- och resebehov. De verktyg och styrmedel som står till buds för att minska klimatpåverkan ger också en lång rad av andra effekter såsom ökad trafiksäkerhet, minskat buller, förbättrad luftmiljö, ökad resiliens, trivsammare städer, ökad tillgänglighet för olika socioekonomiska grupper,

med mer. Det finns därmed många goda skäl för att planera för ett transporteffektivt samhälle.

Det är viktigt att vara medveten om att problem med luftmiljö och trängsel kvarstår även vid en elektrifierad fordonsflotta varför det är viktigt att nyttja hela paletten som beskrivs i underlaget till remissen.

Statens styrmedel och regleringar för att styra mot ett hållbart transportsystem kan inte bara fokusera på långväga resor och transporter. Stor del av det vardagliga resandet sker inom eller mellan kommuner där andra styrmedel blir angelägna. Därför är det viktigt att översynen av statens styrmedel även tittar på vilka möjligheter och hinder som regelverk och styrmedel skapar för kommunernas och regionernas arbete. Likaså kan perspektivet inte enbart vara nationellt utan behöver även beakta gränsöverskridande resor och transporter.

Allt fler företag signalerar att klimatomställningen är ytterst angelägen och att man efterfrågar tydlighet från staten och tydliga styrmedel och spelregler för att stödja företagets omställning. Dessa signaler är mycket viktiga för att stärka svenska företags konkurrenskraft och innovationsförmåga. Det klimatsmarta är "det nya svarta".

### **Trafikslagsövergripande förslag (kap 4)**

**Kvotplikten** är en mycket viktig signal till marknaden för möjligheten att investera i inhemsk produktion av förnybara drivmedel. Detta är en viktig fråga både för minskad klimatpåverkan utan också ur ett självförsörjningsperspektiv. Det är därmed mycket viktigt att ambitionerna i kvotplikten inte sänks. Samtidigt är det viktigt att beakta möjligheterna för pendling till arbete även i glesa områden.

Umeå kommun anser att regeringens helomvändning gällande förändring av **reseavdraget** är mycket olycklig. Utan den föreslagna förändringen till avståndsbaserat avdrag, kommer reseavdraget fortsatt gynna bilism i områden där möjligheterna till kollektivtrafik faktiskt redan finns. Kort och gott, män i storstäder är de som framför allt gynnas av reseavdragets nuvarande utformning. En höjning av reseavdragets schablonbelopp kommer motverka transportsektorns klimatomställning. Vår bedömning att ett reseavdrag som premierar bilresande inte kommer att gynna lands- och glesbygder på lång sikt.

**Reduktionsplikten:** Umeå kommun tycker att förslaget om bred utredning av reduktionsplikten är positivt och anser att reduktionsplikt är ett bra sätt att minska transportssektorns klimatpåverkan och främja nationell

produktion av biodrivmedel. Umeå kommun anser att förslaget om transportslagsneutral skattereduktion för arbetsresor är angeläget att genomföra samordnat med en skärpt reduktionsplikt.

### **Transporteffektivt samhälle**

Umeå kommun instämmer i att ett transporteffektivt samhälle bör tydliggöras som prioriteringsgrund för infrastrukturplaneringen. Det råder stundtals intressekonflikter i planeringen där tillgänglighet ges en högre prioritering jämfört med klimatpåverkan och andra lokala och nationella mål vid t.ex. prövning av riksintresseanspråk.

Städerna har en viktig roll i att planera för det transporteffektiva samhället där planering för närhet minskar behovet av transporter och underlättar resande med gång, cykel och kollektivtrafik. Mötet med det nationella vägnätet innebär inte sällan en målkonflikt då hög framkomlighet är en viktig prioriteringsgrund för hur den statliga infrastrukturen och dess influensområde planeras. Det kan leda till krav på ytkrävande trafiklösningar som förstärker barriärer och störningar i stadsmiljön och behov av anpassningar av kommunens planering så att andra mål blir svårare att uppnå.

Det är också viktigt att planering av statlig infrastruktur med dess genomförande av åtgärdsvalsstudie och prövning av fyrstegsprincipen får ett ökat beaktande av systemets helhet både för statlig och kommunal infrastruktur samt underlätta genomförandet av reella åtgärder enligt fyrstegsprincipens steg 1 och 2.

## **Förslag som rör vägtrafiken (kap 5)**

### **5.1 Förnybara drivmedel**

Biodrivmedel – avancerad kvotplikt osv

Förslag inom hållbara förnybara drivmedel

Umeå kommun instämmer i skrivningen om att främja den inhemska biodrivmedelsproduktionen genom att införa en riktad kvot för avancerade biodrivmedel i reduktionsplikten och förstärka Industriklivet.

### **5.2 Transporteffektivt samhälle**

**Förhandlingsöverenskommelser** är ett viktigt instrument för att påskynda infrastrukturinvesteringar i växande städer. Det är dock viktigt att klargöra principerna för det grundläggande finansieringsansvaret mellan lokal och nationell nivå, liksom finansiering via länstransportplaner så att det finns en nationell transparens och likvärdighet över landet. Det är viktigt att det tydliggörs under vilka förutsättningar en statlig förhandlingsperson bör

tillsättas och under vilka förutsättningar som detta sker genom sedvanlig planering av infrastrukturinvesteringar inom ramen för väglag, respektive lag om byggande av järnväg mellan Trafikverket, kommuner och länsplaneupprättare. Det är viktigt att kostnader för investeringar i den statliga infrastrukturen inte skjuts över på kommunerna om det inte finns särskild relevans för detta.

Finansieringen av drift, underhåll och investeringar i den statliga infrastrukturen bör som regel bekostas genom nationell plan eller länstransportplan. I det statliga ansvaret bör även ligga att utveckla den statliga infrastrukturen utifrån städers tillväxt och andra förändringar. Främst kostnader som direkt kan kopplas till specifika kommunala nyttor eller större avgränsade exploateringar bör vara föremål för kommunal medfinansiering. Det är också angeläget att beakta mindre kommuners sämre möjligheter att medfinansiera statlig infrastruktur.

**Sänk hastigheten i tätbebyggt område** är en bra åtgärd men klimateffekten av åtgärden relaterar ju till hur många kommuner som inte redan idag har genomfört detta (vilket Umeå kommun har). Åtgärder är vid sidan om den direkta klimatvinsten också en viktig signal om den relativa prioriteringen av framkomlighet mellan olika transportslag, där en sänkning av bashastigheten främjar attraktiviteten och säkerheten för cykling.

**Statlig medfinansiering steg 1 och 2 åtgärder:** Umeå kommun välkomnar förslaget

#### **Stadsmiljöförordningen tillämplig för hållbara godstransporter**

Stadsmiljöavtalen som helhet är ett mycket viktigt styrmedel för att underlätta planeringen för det transporteffektiva samhället genom att underlätta samordningen av planering för bostäder med kommunala investeringar för hållbara transporter. Dessa satsningar har underlättat och accelererat kommunens möjligheter vad gäller utveckling av kollektivtrafik och cykel.

Det är även viktigt att beakta förutsättningarna för gång och cykling på landsbygden, där det finns potential till cykelpendling, framför allt i tätortsnära landsbygder. Detta kräver åtgärder på det statliga vägnätet och därmed är inte stadsmiljöavtalen möjliga att nyttja. Planeringen av cykelvägar utmed det statliga vägnätet är en process som tar mycket lång tid och ofta innebär kostnadstunga investeringar med ibland allt för hög standard på lösningarna. I detta sammanhang är det även viktigt att beakta ansvarsfrågan och investeringar för pendlingsparkeringar i strategiska lägen för att öka det kollektiva resandet eller samåkning på landsbygder.

### **Regelöversyn för att eliminera hinder och underlätta för distansarbete**

Umeå kommun instämmer inte i den bedömda effekten av åtgärder rörande distansarbete baserat Klimaträttsutredningens slutsats att på att resfria möten, distansarbete och distansutbildning potentiellt kunna minska biltrafikarbetet med 5 procent. Det är anmärkningsvärt att en lagstiftning från 1975 sätter hinder för möjligheten till distansarbete då den utgår från en verklighet då internet inte var uppfunnet.

### **Övriga synpunkter**

Umeå kommun anser att det mycket olyckligt att parkeringen som styrmedel avgränsas bort i underlaget. Utifrån ett kommunalt perspektiv är ett av de tydligaste styrmedlen för att planera för ett transporteffektivt samhälle. Det finns en rad nationella regler och förutsättningar som skapar ramar för nyttjandet av detta styrmedel på en kommunalt plan, såsom kraven på parkering i planeringen enligt plan- och bygglagen samt krav i BBR, lagstiftningen kring avgiftsbeläggning, förmånsbeskattning av parkeringsplatser. Många kommuner ser över sina parkeringsnormer för att underlätta för bostadsbyggande och hållbara färdmedel genom att främja andra typer av mobilitetsåtgärder genom att upprätta mobilitetsnormer eller gröna färdplaner. PBL:s krav på parkering skapar dock utmaningar kring möjligheterna att genomföra detta, vilket bör ses över i enlighet med tidigare utredning.

## **5.3 Energieffektiva vägfordon**

Vid omställningen till en ökad andel eldrivna fordon är det viktigt att beakta landsbygden förutsättningen. Inte minst är laddning av elfordon en sådan fråga – hur säkrar vi den utbyggnaden i områden där marknaden inte är intresserade att bygga ut?

**Underlätta hemmaladdning:** Umeå kommun ser positivt på att lämplig myndighet får i uppdrag att utreda behov, möjligheter och konsekvenser av att införa ett system för Tillträde till laddning i Sverige. Särskild vikt bör dock läggas på att de som väljer att leva bilfritt inte drabbas negativt av exempelvis höjda avgifter eller hyror då även detta har påverkan på transportsektorns klimatpåverkan, därmed bör det säkerställas att hur kostnaderna kan fördelas och vilka effekter det får än noggrannare i utredningen.

**Tillfällig skrotningspremie för privatpersoner:** Umeå kommun ser positivt på en skrotningspremie. Det är viktigt att beakta premienivåns påverkan på prissättningen på andra handsmarknaden och därmed möjligheter för låginkomsttagare att köpa en bil i de fall man är beroende av bil för att kunna ta sig till arbetet.

## **Förslag som rör luftfarten (kap 7)**

### **7.1 Förslag inom förnybara drivmedel**

#### **Upphandla hållbart flygbränsle för statens tjänsteresor för flyg:**

I rapporten finns endast förslag om en riktad kvot för avancerade biodrivmedel som rör vägtrafiken. Umeå kommun driver projekt "Fossilfritt flyg i norra Sverige" där vi bland annat analyserar möjligheter till inhemsk tillverkning av biodrivmedel från skogsråvara vilket skulle klassas som ett avancerat biodrivmedel. För att öka viljan till att investera i denna tillverkning bör en riktad kvot även gälla flygbränsle. För norra Sverige med sin skogsindustri skulle det vara ett viktigt signalvärde gentemot näringslivet att staten upphandlar hållbart flygbränsle för sina tjänsteresor och med avsikten att upphandla inhemskt bränsle så fort detta är tillgängligt på marknaden. Förutom biodrivmedel från skogsråvara skulle det kunna gälla exempelvis inhemskt producerat elektrobränsle. Redan idag finns det kommuner som köper biodrivmedel för sina tjänsteresor med flyg.

Gällande statliga **myndigheters resepolicy** bör en sådan policy inte per automatik utesluta färdssättet flyg utan se till klimatpåverkan. Om resan klimatreduceras med köp av biodrivmedel minskas klimatpåverkan avsevärt. En resepolicy måste vara teknikneutral eftersom kommande elflyg också kommer ha en liten klimatpåverkan. Statliga myndigheter behöver kunna verka i hela landet, varför en resepolicy som utesluter flyg begränsar denna möjlighet.

**Upphandling av hållbart flygbränsle för statens flygtransporter:** Förslaget skulle vara positivt med samma argument som förslaget om tjänsteresor.

**Ställ krav på minskad klimatpåverkan vid upphandling av flygtrafik:** Vi ställer oss positiva till förslaget. Norra Sverige lämpar sig väl för korta regionala flyglinjer med elflyg eller inblandning av hållbart bränsle.

### **7.2 Förslag inom energieffektiva flygplan**

#### **Utred ett investeringsstöd för framdragningsav el för elflyg:**

Umeå kommun ställer sig positiva till förslaget. I Västerbottens län finns många mindre flygplatser som behöver hjälp att finansiera den nödvändiga infrastrukturen. Även för Umeå Airport (Swedaviaägd) är detta positivt eftersom Swedavia framförallt efter pandemin har begränsade resurser.

#### **Utred stöd till inköp av fossilfria flygplanstyper eller möjlighet att hyra:**

Umeå kommun är positiva till förslaget. Det kommer sannolikt behövas stöd i någon form för att få till ett fossilfritt flyg i norra Sverige. Det gäller

både elflyg och längre fram tex vätgasflyg som kan trafikera längre sträckor.

### **Resonemang om järnvägen (kap8)**

Vid sidan om drivmedel som används för järnvägen är det också viktigt att beakta styrmedel för att underlätta överflyttning från vägtrafik till järnväg. Järnvägstrafikens tillförlitlighet är avgörande för företagens val av järnvägstransporter i stället för transporter på väg. Underhållsåtgärder och att investera för att bygga bort flaskhalsar är därför angelägna för att säkra framkomligheten för godstrafiken. För överflyttning av personresande från flyg till tåg är även åtgärder på Ostkustbanan och färdigställande av Norrbottenbanan av yttersta vikt. Elektrifiering (alternativt vätgasdrift) av Tvärbanan mellan Hällnäs och Storuman är också av yttersta vikt.

### **10.2 Ekonomiska konsekvenser för kommuner respektive regioner**

Avsnittet beskriver inte förhandlingsöverenskommelser ekonomiska konsekvenser för kommunen och regioner. Beroende på utkomsten av dessa förhandlingsöverenskommelser riskerar detta att öka kommunala kostnader för investeringar i statlig infrastruktur.

### **Övriga synpunkter**

En aspekt som remissen inte behandlar är styrmedel, satsningar och strategier rörande för transporters och arbetsmaskiners klimatpåverkan inom primärproduktionen, jordbruket i synnerhet. Detta skulle kunna handla om förslag/ stöd för små lokala biogasanläggningar (gården som målgrupp, ej publik) till lösningar för jordbruksmaskiner men även vätgas och bränslecellsteknik. Utveckling av smarta paket av bränsleceller som kan flyttas mellan maskiner och traktor är en lösning som skulle kunna underlätta jordbrukets omställning. Satsningar på jordbruksnäringens omställning är allt mer angelägen i ett perspektiv av ökad grad av självförsörjning, sårbarhet och resiliens. Jordbruksnäringen är idag mycket sårbar tack vare de stigande bränslepriserna vilket också får en effekt på inflationen.

Hans Lindberg  
Kommunstyrelsens ordförande

Margaretha Alfredsson  
Stadsdirektör